

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2023.45.12>

УДК 376-056.36:373.3.091.3:51

I. М. Омелянович
mirina89@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-2166-0350>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 1-4 КЛАСІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

В статті розглянуто особливості формування математичної компетентності в учнів 1-4 класів з інтелектуальними порушеннями. Обґрунтовано, що концепція «Нова українська школа» забезпечує оптимальні умови для навчання, виховання та розвитку учнів означеної категорії.

У контексті розкрито поняття «компетентність», «компетентнісний підхід», «математична компетентність» та висвітлено ключові питання компетентнісного підходу в навчанні дітей у сучасних нормативних освітніх документах України, а також зазначено, що модернізація освіти на основі впровадження компетентнісного підходу дає змогу привести національну систему освіти у відповідність до європейських вимог та посилює практичну спрямованість освіти.

Автор наголошує, що теоретичні напрацювання вітчизняних і зарубіжних науковців доводять ефективність упровадження компетентнісного підходу в шкільну освіту завдяки його різноманітності, багатогранності, системності і комплексності, що сприяє ефективності освітнього процесу та наповнює його практичним змістом.

Математична компетентність – це елементарні знання про простір, форму, розмір, час, кількість, їх властивості та стосунки, які необхідні для розвитку у учнів з інтелектуальними порушеннями життєвих та наукових понять, які дадуть змогу їм успішно навчатися в подальшому та соціалізуватися в суспільному житті.

Наголошено на необхідності використання новітніх технологій педагогічної діяльності для формування математичної компетентності в учнів початкових класів з інтелектуальними порушеннями.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, математична компетентність, освітній процес, учні з інтелектуальними порушеннями.

Постановка проблеми. В концепції «Нова українська школа» (2016) наголошується про те, що всі діти, незалежно від їхніх здібностей, мають право на успіх у житті та розкриття свого потенціалу і це може бути створено завдяки якійсь освіті. Тому забезпечення оптимальних умов для навчання, виховання та розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями є ключовим викликом сьогодення.

Ця концепція пояснює філософію освітньої реформи, закладену в новому Законі України «Про освіту» (2017), та обґрунтовує Формулу «Нової української школи» (2016), яка об'єднує ключові елементи:

- новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві;
- вмотивовані вчителі, які мають свободу творити та професійно зростати;
- наскрізний освітній процес, що формує цінності;
- педагогіка, заснована на партнерстві між учнями, вчителями та батьками;
- орієнтація на потреби учнів в освітньому процесі; дитиноцентризм;
- сучасне освітнє середовище, яке забезпечує умови, інструменти та технології, необхідні для освіти учнів, вчителів та батьків.

Соціально-економічні та політичні зміни, що відбуваються в сучасному світі, висувають нові вимоги до якості підготовки учнів. На сучасному етапі розвитку суспільства особливо важливо, щоб діти були готові адаптуватися в динамічному світі, здатні до постійного саморозвитку та самоосвіти, вміли швидко переключатися з одного виду діяльності на інший та поєднувати різні трудові функції. Такий комплекс багато в чому визначається як отриманими знаннями, так і необхідними у трудовій діяльності якостями, для позначення яких в даний час прийнято вживати поняття «компетенція».

Аналіз досліджень і публікацій. Модернізація освіти на основі впровадження

компетентнісного підходу дає змогу привести національну систему освіти у відповідність до європейських вимог, посилює практичну спрямованість освіти, забезпечує наявність у школярів відповідного потенціалу для задоволення нових запитів ринку праці та практичного розв'язання життєвих проблем, а також гарантує високий рівень професійної підготовки.

Слово «компетенція» походить від латинського *competentia*, що в перекладі означає досягати, відповідати, прагнути. Великий тлумачний словник сучасної української мови (2009) подає два тлумачення цього терміна:

- 1) добра обізнаність із чим-небудь;
- 2) коло повноважень певної організації, особи тощо.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день терміни «навик» і «компетенція» все частіше використовуються в якості синонімів. Навички – це володіння засобами і методами виконання певного завдання. Навички проявляються в широкому діапазоні; від фізичної сили і вправності до спеціалізованого навчання. Загальним для навичок є їх конкретність. У сучасній теорії і практиці під компетенцією мають на увазі ті здібності, знання, вміння і навички фахівця, завдяки яким він вирішує будь-які завдання або досягає бажаних результатів. Таким чином, компетенція – це сукупність сформованих навичок.

Теоретичні напрацювання вітчизняних і зарубіжних науковців доводять ефективність упровадження компетентнісного підходу в шкільну освіту. Його різноманітність, багатогранність, системність і комплексність сприяють ефективності освітнього процесу та наповненню практичним змістом.

Компетентність – це вимога, яка включає знання, вміння, навички, навички роботи та певний досвід. Сама по собі компетенція не є характеристикою людини. Компетенції трансформуються в процесі навчання та рефлексії учня. Компетентність – це здатність застосовувати набуті знання, уміння, навички, способи діяльності та особистий досвід у нестандартних ситуаціях для розв'язання певних важливих проблем. Компетентність – це особистісне утворення, яке виникає в процесі активної самостійної діяльності людини (2017).

Формування життєвих навичок учнів з порушеннями інтелектуального розвитку на етапі початкової освіти в основному базується на матеріалі, вивченому в початковій школі. Процес аналізу дає можливість створити умови і ситуації як у житті (для учнів з порушеннями інтелектуального розвитку), так і на уроках (для вчителів), в яких учні усвідомлюють необхідність оволодіння і відпрацювання оптимальних засобів розв'язання життєвих проблем, зміст яких відповідає їхнім компетенціям.

Таким чином, у процесі компетентнісного навчання учні мають не лише набути певних знань, умінь і навичок, а й навчитися використовувати їх у повсякденній практичній діяльності. Компетентнісний підхід дає можливість учням одночасно засвоювати новий матеріал, розвивати навички міркування, практично діяти, знаходити ефективні способи вирішення проблемних ситуацій та співпрацювати з однолітками.

Так, наприклад, О. Савченко (2011) вважає, що «компетентнісна освіта – спроба вийти за межі традиційної парадигми навчання, коли результатом вважається система знань, умінь і навичок учня, а не його здатність діяти» [10].

Ідея модернізації освіти на основі компетентнісного підходу в навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями була предметом наукових досліджень Бабяк О., Баташевої Н., Бобренко І., Душки А., Блеч Г., Гаврилова О., Гладченко І., Дмитрієвої І., Матвєєвої М., Миронової С., Мякушко О., Недозим Н., Омельченко О., Орлова О., Прохоренко Л., Сухіної І., Трикоз С., Чеботарьової О., Ярмоли Н. та ін.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що поняття «компетентнісний підхід» набуло нового змісту і динамічно розвивається та змінюється відповідно до умов сьогодення. Поняття «компетентнісний підхід» означає, що освітній процес спрямовується на формування ключових компетентностей особистості (базових і ключових) та предметних компетентностей, у результаті чого формується загальна компетентність – сукупність ключових компетентностей, які є загальною характеристикою особистості.

Мета статті. Матеріали статті присвячені висвітленню проблеми формування математичної компетентності в учнів початкових класів з інтелектуальними порушеннями, а саме, визначенню понять

«компетентність», «математична компетентність», «компетентнісний підхід».

Виклад матеріалу дослідження. Впровадження компетентнісного підходу визначено пріоритетом національної освітньої політики. Формування та розвиток ключових компетентностей дітей є необхідним і новим концептуальним орієнтиром шкільної освіти сьогодення. Це пов'язано з тим, що одним із головних чинників становлення особистості є формування життєвої компетентності як здатності використовувати набуті знання, уміння та навички в практичному житті. Це, у свою чергу, зумовлює перегляд змісту освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, характеру корекційно-розвиткового супроводу та умов його реалізації.

Отже до ключових (життєвих) компетентностей школярів віднесено:

– володіння державною мовою, що передбачає володіння учнями елементарними уміннями та навичками (в межах своїх мовленнєвих можливостей) усно і письмово висловлювати свої думки, а також усвідомлення ними ролі мови для спілкування та культурного самовираження;

– можливість спілкуватися рідною мовою (в межах пізнавальних можливостей), що визначає вміння використовувати рідну мову під час різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, в освітньому процесі, культурному житті оточуючих;

– математична компетентність, що окреслює вміння учнів застосовувати (в межах пізнавальних можливостей) математичні знання та вміння в особистому і суспільному житті людини;

– компетентності у галузі природничих наук, що означають формування в учнів пізнавального досвіду, вироблення прагнення у них самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, шляхом спостереження та дослідження пізнавати себе і навколишній світ;

– соціально-трудова компетентність, що визначає формування в учнів трудових умінь та навичок, що забезпечують подальшу здатність до успішного опанування основ професійно-трудою діяльністю, набуття ними навичок практичної життєдіяльності;

– екологічна компетентність, що являє собою сформованість уявлень щодо екологічного природокористування, дотримання учнями з особливими освітніми проблемами правил природоохоронної поведінки, ощадного використання та збереження природних ресурсів;

– інформаційно-комунікаційна компетентність, що означає формування в учнів елементарних основ цифрової грамотності для розвитку і спілкування, навичок безпечного використання інформаційно-комунікаційних засобів у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

– навчання впродовж життя – учні опановують життєво необхідними базовими уміннями і навичками, що сприятимуть їх подальшій соціальній адаптації та інтеграції в суспільство;

– громадянські та соціальні компетентності, що передбачають уміння учнів діяти (в межах своїх можливостей) в довільних життєвих ситуаціях, ідентифікувати себе як громадянина України, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей, дотримуватися здорового способу життя;

– культурна компетентність, що означає залучення учнів до різних видів мистецької творчості (образотворчої, музичної та інших видів) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, формування навичок культури поведінки в соціумі, творчого вираження особистості;

– основи фінансової грамотності, що передбачають формування в учнів уявлень про грошові одиниці, які є необхідними для здійснення та організації побутової життєдіяльності, залучення до сфери соціально-побутової та елементарної економічної діяльності.

Спільними для всіх ключових компетентностей є вміння спілкуватися, взаємодіяти та співпрацювати з дорослими та однолітками, розуміти інструкції та навчальні завдання, керувати емоціями та контролювати поведінку.

Компетентнісний підхід до роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями відкриває перед учнями багато можливостей. Формування ключових і предметних компетентностей у змісті шкільної освіти для дітей з особливими потребами відбувається шляхом визначення конкретних предметних галузей з метою розвитку необхідних компетенцій і створення передумов для цілеспрямованого взаємозв'язку між навчанням і розвитком учнів. Критерієм відбору наукових галузей у змісті кожного предмета є наукова інформація, яка гарантує набуття та практичне застосування конкретних компетентностей у відповідній освітній галузі.

Іншими словами, вона повинна давати можливість учням визначати цілі діяльності (або усвідомлювати і розуміти цілі, поставлені вчителем), докладати добровільні зусилля для досягнення позитивних результатів, оперувати знаннями і способами дій, необхідними для вирішення навчального завдання, а також виконувати практичні дії, прийоми та операції на репродуктивних органах.

Відповідно до реформування системи освіти в контексті «Нової української школи» (2016), було визначено компетентності вчителів початкової школи, необхідні для навчання учнів перших класів. Оскільки компетентнісний підхід до освіти перебуває в неперервному розвитку, то цілком природньо, що існують різноманітні визначення цього поняття:

- пріоритетна орієнтація на цілі-вектори освіти: навчання, самовизначення, самоактуалізація, соціалізація і розвиток індивідуальності;
- удосконалення (різновид) змісту освіти, який не зводиться до знаннєво-орієнтованого компоненту, а включає комплексний досвід розв'язання життєвих проблем і виконання важливих (тобто таких, що належать до багатьох соціальних сфер) функцій, соціальних ролей і компетенцій;
- постійна переорієнтація освітньої парадигми, в якій домінує передача знань і формування навичок, на створення умов для набуття випускниками набору компетенцій, що визначають їхній потенціал виживання та життєзабезпечення у просторі, насиченому багатофакторністю, соціополітикою, ринковою економікою та інформаційно-комунікативністю.

На думку Бібік Н. (2017), узагальнення теоретичних джерел і практики поширення компетентнісного підходу має ґрунтуватися на необхідності перегляду та гармонізації змісту освіти, її складових на всіх рівнях, необхідності набуття здатності оцінювати всіх суб'єктів цього процесу, необхідності набуття кожним учнем конкретних компетентностей для досягнення успіху в певній галузі знань. Підставою для висновків про необхідність зміни погляду на освітню технологію, яка має сприяти визначенню набору компетентностей.

Розглядаючи реалізацію компетентнісного підходу в початковій освіті можна зазначити, що система умінь і способів діяльності, що охоплює всі компоненти компетентності, будується з урахуванням змісту навчального предмета і видів навчально-пізнавальної діяльності, які виконують учні певного віку. Специфіка її формування залежить від вікових особливостей учня.

Ураховуючи вище зазначене, можна дійти висновку про поліфункціональність поняття «компетентнісний підхід», залежність тлумачення компетентнісного підходу від шляхів розв'язання освітніх завдань, сутнісне наповнення поняття як основа розбудови сучасних моделей професійної підготовки майбутніх фахівців. Особливістю методів навчання, заснованих на компетентнісній моделі, є практична орієнтованість, спрямованість на кінцевий результат, який відповідає вимогам майбутньої праці випускника; необхідність моніторингу не тільки навчальних досягнень учня, але і розвитку його особистісних якостей, цінностей та відношень.

У молодших школярів з інтелектуальними порушеннями формування математичної компетенції відбувається досить складно.

Математична компетентність – це елементарні знання про простір, форму, розмір, час, кількість, їх властивості та стосунки, які необхідні для розвитку у учнів з інтелектуальними порушеннями життєвих та наукових понять. Для розумового розвитку учнів суттєве значення має отримання ними математичної компетентності, яка активно впливає на формування розумових дій, які так необхідні для пізнання оточуючого світу. Фактор, який робить дану проблему актуальною, пов'язаний із тим, що формування математичної компетентності в учнів початкових класів дозволить їм успішно навчатися в подальшому та соціалізуватися в суспільному житті.

Аналіз наукових досліджень (2019, 2020) свідчить, що поняття «компетентнісний підхід» набуло нового змісту і динамічно розвивається та змінюється відповідно до умов сьогодення. Поняття «компетентнісний підхід» означає, що освітній процес спрямовується на формування ключових компетентностей особистості (базових і ключових) та предметних компетентностей, у результаті чого формується загальна компетентність - сукупність ключових компетентностей, які є загальною характеристикою особистості. Що таке компетентності. Компетенції включають знання, уміння, навички, ставлення, досвід і моделі поведінки особи

Новостворені стандарти нової української школи, які впроваджуються в освітню практику дітей з особливими потребами, спрямовані на досягнення ключових компетентностей, а не лише предметних,

як це було раніше. У контексті навчання компетентнісний підхід – це не конкретне предметне вміння, не абстрактна розумова поведінка чи логічна операція, а конкретні, ключові вміння, необхідні дітям будь-якого віку.

Такий підхід до навчання дітей з особливими освітніми потребами вимагає особистісно-орієнтованого підходу (що вимагає трансформації змісту освіти, перетворення його з моделі «для всіх» на вимірюваний, суб'єктивний результат для одного учня) та діяльнісного підходу (тільки в діяльності тобто може бути реалізований лише в процесі виконання конкретним учнем певного набору дій) і тісно пов'язаний з діяльнісним підходом (тобто може бути реалізований лише в процесі виконання конкретним учнем певного набору дій). Іншими словами, компетентнісний підхід передбачає переорієнтацію освіти з процесу на результат у діяльнісному вимірі, зміщення акцентів з накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок на формування і розвиток здатності дитини практично діяти, застосовувати досвід успішної поведінки в конкретних ситуаціях. Важливою є не внутрішня організація знань учнів, а їхня здатність застосовувати свої компетенції у навчанні та житті.

Тому зміст освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями ґрунтується на максимальному соціальному, психічному та фізичному розвитку, корекції когнітивної, емоційної та вольової сфер з метою формування типу особистості, яка має позитивне ставлення до суспільних цінностей, оточуючих та самої себе і здатна до самостійних дій та самостійної діяльності в доступних сферах.

Основною метою початкової освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями є цілісний розвиток і виховання особистості через формування загальнонавчальної компетентності, соціальної адаптованості, важливих умінь і навичок, розвиток навичок здорового способу життя. За роки навчання в початковій школі учні мають набути достатній особистий досвід культури спілкування, співпраці та самовираження в різноманітних видах навчальної діяльності. Набуття загальнонавчальних і соціальних навичок є основою для успішного подальшого навчання.

Компетентнісний підхід до навчання враховує пізнавальні здібності кожного окремого учня та гарантує його індивідуальні права на розвиток. При цьому основна увага приділяється сферам найближчого розвитку учня, тобто потенційним компетенціям, які наразі реалізуються завдяки різним видам зовнішньої освітньої підтримки і які є надбанням для самостійного життя дитини.

Результати навчання, що ґрунтуються на здібностях учнів, визначені у Типовій освітній програмі та Критеріях оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Крім того, компетентнісний підхід до навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку дозволяє:

- значно підвищити рівень продуктивності праці, навчити дітей бути самостійними та нести відповідальність за власні дії, розвинути їхні творчі здібності та особистісні якості;
- отримати знання, а також позитивний досвід у вирішенні різних життєвих проблем та виконанні певних соціальних ролей
- вміти не просто отримувати інформацію про щось, а й використовувати її для вирішення різних життєвих проблем;
- перейти від накопичення знань, умінь і навичок до розвитку здатності творчо застосовувати власний досвід на практиці;
- вміти справлятися з основними викликами сучасності; продовжувати навчатися впродовж усього життя; встигати за швидкістю оновлення та накопичення інформації (2020).

Отже, формування життєвих навичок у період шкільного навчання відбувається через цілеспрямоване формування навчально-пізнавальної діяльності на базових предметах та на корекційно-розвиткових заняттях. Саме через навчання формується особистість учня, а в процесі практичної діяльності учні навчаються розуміти умови задачі, розв'язувати її, планувати свої дії, досягати та оцінювати результати своїх дій. Все це впливає на розширення соціальної та адаптивної компетентностей для подальшого засвоєння загальноосвітніх завдань. Тому важливо визначити основні завдання корекційно-розвивального навчання та виховання на рівні школи.

Вчителям початкових класів для формування математичної компетентності необхідно враховувати індивідуальні психофізичні особливості молодших школярів з інтелектуальними порушеннями та урізноманітнювати методи, засоби і прийоми своєї педагогічної діяльності. До таких різноманітних і різнопланових технологій належать ігрові, комунікативні, проектні, інформаційно-

комунікативні, мистецькі, інтерактивні та проектні, інтерактивні, інформаційно-комунікаційні, мистецькі, виховні, створення ситуації успіху тощо (2021).

Ігрові технології в освітньому процесі активізують пізнавальні здібності, співпрацю та активну взаємодію учнів.

Комунікаційні технології створюють умови для соціальної активності учнів, розвитку мовлення та спілкування з використанням альтернативних засобів комунікації.

Технологія творчих проєктів розвиває в учнів навички розв'язання проблем та вміння презентувати свої результати.

Інтерактивні технології організовують навчальний процес і розвивають комунікативні (публічне звітування про виконання конкретних завдань, самореферування), соціальні (робота в команді) та когнітивні (здобуття, аналіз і застосування інформації, умінь і навичок на практиці) навички учнів.

Інформаційно-комунікаційні технології сприяють розширенню знань про навколишній світ через активізацію пізнавальної діяльності та творчості, а також через формування в дітей оперативного мислення (планування структурованих дій, цілеспрямований пошук необхідної інформації, побудову інформаційних моделей, інструменталізацію дій тощо).

Квест-технологія активізує пізнавальну, розумову та мовленнєву діяльність через ігрову форму навчання. У такий спосіб учні вправляються у проектній та ігровій діяльності, знайомляться з конкретною інформацією, закріплюють практичні знання та навички. Змагальна діяльність також вчить дітей взаємодіяти в команді, покращує згуртованість та комунікабельність, виховує самостійність, ініціативність та активність. Дослідницькі методики урізноманітнюють корекційно-виховний процес, роблять його цікавим, яскравим і веселим.

Арт-технології корегують психоемоційну сферу, когнітивні процеси, поведінку та особистість загалом через різні види мистецтва (малювання піском, музику, драматизацію, арт-терапію, лялькотерапію, казкотерапію тощо).

Технології «Створення ситуації успіху», вводять в освітній процес співтворчість, визнання та стимулювання, визнають самоцінність кожного.

Здоров'язбережувальні технології передбачають набуття знань про здоров'я та пропаганду здорового способу життя (соціального, фізичного, психічного та духовного).

До спеціальних освітніх технологій належать :

1. *Багаторівнева освітня технологія* – це технологія, яка передбачає різні рівні навчання (не нижче базового) відповідно до здібностей та індивідуальних особливостей учнів. Метою цієї технології є набуття та подальший розвиток знань і умінь на базовому рівні.

2. *Технології проблемного навчання* ставлять перед дітьми проблеми, які є цікавими та значущими для кожного. Ця технологія мотивує дітей до навчальної діяльності.

3. *Ігрові технології* роблять процес навчання захоплюючим, сприяють виникненню в учнів активних пізнавальних інтересів, доповнюють, поглиблюють, розширюють, закріплюють, повторюють і узагальнюють навчальний матеріал, стимулюють загальний розвиток учнів, їхні розумові та творчі здібності, викликають позитивні емоції, захоплюють учнівський колектив цікавим змістом наповнюють їхнє життя та сприяють підвищенню почуття власної гідності. Цю технологію можна використовувати для всього класу, наприклад, в іграх-подорожах.

4. *Інформаційні технології* підвищують якість навчання, мотивують учнів до здобуття знань та дозволяють використовувати активні методи навчання.

5. *Методи морально-етичного виховання* сприяють вихованню гуманності, людяності по відношенню до інших, розвивають самовиховання

6. *Здоров'язберігаючі технології* підтримують здоров'я, запобігають втомі, підвищують розумову працездатність на уроці та знімають м'язову напругу за допомогою фізкультхвилинок, фізкультхвилинок емоційного розвантаження, гімнастики для очей, фізкультхвилинок-жартів, фізкультхвилинок-роздумів, фізкультхвилинок правильної постави тощо.

Освітні технології для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку ґрунтуються на: доступності, візуалізації навчального матеріалу, подачі матеріалу в розчленованому вигляді, використанні стимулюючих засобів для розвитку пізнавальної активності, застосуванні дидактичних ігор

та вправ (пізнавальних, сенсорних, рухових, комунікативних, мовленнєвих).

Таким чином, формування математичної компетентності в навчанні учнів з інтелектуальними порушеннями буде успішною за умови, коли комплексно забезпечуються всі складові частини навчального процесу, а саме: чітке визначення цілей навчання, добір відповідного змісту навчання, оновлення навчально-методичного забезпечення уроків математики, добір ефективних методів, прийомів навчання і форм організації навчальної діяльності. Корекційно-розвивальна програма з математики для дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями має враховувати особливості психофізичного розвитку дитини, корекцію інтелектуальної сфери та пізнавальні можливості дітей означеної категорії.

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. До сучасних освітніх технологій, які активно впроваджуються в освітній процес у початковій школі. Зокрема, будуть актуальні дослідження щодо формування математичної компетентності у школярів з інтелектуальними порушеннями, які передбачатимуть застосування технологій дистанційного навчання, інноваційну систему оцінювання «портфоліо», розвивальне навчання, особистісно-орієнтовані технології навчання, технології адаптивного навчання, проблемне навчання, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), технології ігрових методів тощо.

Список використаних джерел:

1. **Боднарук Н. В. (2021).** Використання інноваційних технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Заліщицький обласний багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр. http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19376/1/13_Bodnaruk.pdf.
2. **Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусела. (2009).** Київ : Перун.
3. **Закон України «Про освіту». (2017).** <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>.
4. **Концепція Нової української школи. (2016)** <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagal-na%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
5. **Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку / навчально-методичний посібник / (2020)** авт.: Чеботарьова О. В., Трикоз С. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко та ін. К., ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України.
6. **Миронова С.П., Гаврилов О.В., Матвєєва М.П. (2010).** Основи корекційної педагогіки: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені І. Огієнка.
7. **Нова українська школа: порадник для вчителя (2017).** [Електронний ресурс] / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>.
8. **Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями (2019)** / навчально-методичний посібник / авт.: О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С. Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола. За наук. ред.: О. Чеботарьової, І. Сухіної. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України.
9. **Прохоренко Л. І., Бабяк О. О., Баташева Н. І., Душка А. Л., Недозим Н. І., Омельченко О. М., Орлов О.В. (2020).** Навчання дітей з порушеннями когнітивного розвитку в умовах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. Київ: Наша друкарня.
10. **Прохоренко Л. І., Бабяк О. О., Засенко В. В., Ярмола Н. А. (2020).** Учні початкових класів із особливими освітніми потребами. Харків: Вид-во «Ранок». <https://lib.imzo.gov.ua/wadata/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpratsivnykivospotreby/Uchni-pochatkovykh-klasiv-iz-osoblyvumu-potrebamy-navchannia-tasuprovid-Prokhorenko.pdf>.
11. **Савченко О. (2011).** Ключові компетентності - інноваційний результат шкільної освіти. Рідна школа.

References:

1. **Bodnaruk N. V. (2021).** Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii u roboti z ditmy z osoblyvymy osvitynymy potrebamy. Zalishchytskyi oblasnyi bahatoprofilnyi navchalno-reabilitatsiinyi tsentr. URL:http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19376/1/13_Bodnaruk.pdf.
2. **Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy / za red. V. T. Busela. (2009).** Kyiv : Perun.
3. **Zakon Ukrainy «Pro osvitu». (2017).** <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>.
4. **Kontseptsiiia Novoi ukrainskoi shkoly. (2016).** URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagal-na%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
5. **Kryterii otsiniuvannia navchalnykh dosiahnen uchniv pochatkovykh klasiv z porushenniamy intelektualnoho rozvytku / navchalno-metodychnyi posibnyk / (2020)** avt.: Chebotarova O. V., Trykoz S. V., Blech H. O., Hladchenko I. V., Bobrenko ta in. K., ISPP imeni Mykoly Yarmachenka NAPN Ukrainy.
6. **Myronova S.P., Havrylov O.V., Matvieieva M.P. (2010).** Osnovy korektsiinoi pedahohiky: navch. posib. Kamianets-Podilskyi: K-PNU imeni I. Ohienka.
7. **Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia (2017).** [Elektronnyi resurs] / Pid zah. red. Bibik N. M. K.: TOV «Vydavnychiy dim «Pleiady».
8. **Osoblyvosti realizatsii kompetentnisnogo pidkhodu v osviti ditei z**

intelektualnymy porushenniamy (2019) / navchalno-metodychnyi posibnyk /avt.: O. Chebotarova, H. Blech, I. Bobrenko, I. Hladchenko, O. Miakushko, S. Trykoz, I. Sukhina, N. Yarmola. Za nauk. red.: O. Chebotarovo, I. Sukhinoi. K.: ISPP imeni Mykoly Yarmachenka NAPN Ukrainy. **9. Prokhorenko L. I., Babiak O. O., Batasheva N. I., Dushka A. L., Nedozyr N. I., Omelchenko O. M., Orlov O.V. (2020).** Navchannia ditei z porushenniamy kohnityvnoho rozvytku v umovakh kompetentnisnoho pidkhotu»: navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv: Nasha drukarnia. **10. Prokhorenko L. I., Babiak O. O., Zasenko V. V., Yarmola N. A. (2020).** Uchni pochatkovykh klasiv iz osoblyvymy osvitynymi potrebamy. Kharkiv: Vyd-vo «Ranok». <https://lib.imzo.gov.ua/wadata/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpratsivnykivospotreby/Uchni-pochatkovykh-klasiv-iz-osoblyvumu-potrebamy-navchannia-tasuprovid-Prokhorenko.pdf>. **11. Savchenko O. (2011).** Kliuchovi kompetentnosti - innovatsiyni rezultat shkilnoi osvity. Ridna shkola.

Omelyanovych I. Features of the formation of mathematical competence in students of grades 1-4 with intellectual disabilities

The article examines the peculiarities of the formation of mathematical competence in students of grades 1-4 with intellectual disabilities. It is well-founded that the "New Ukrainian School" concept provides optimal conditions for education, upbringing and development of students of the specified category.

In the context of the article, the concepts of "competence", "competence approach", "mathematical competence" are revealed and the key issues of the competence approach in teaching children in modern normative educational documents of Ukraine are highlighted, and it is also stated that the modernization of education based on the implementation of the competence approach makes it possible to bring national education system in accordance with European requirements and strengthens the practical orientation of education.

The author emphasizes that the theoretical works of domestic and foreign scientists prove the effectiveness of the introduction of the competence approach in school education due to its diversity, multifacetedness, systematicity and complexity, which contributes to the effectiveness of the educational process and fills it with practical content.

Mathematical competence is elementary knowledge about space, shape, size, time, quantity, their properties and relationships, which are necessary for the development of life and scientific concepts in students with intellectual disabilities, which will enable them to learn successfully in the future and socialize in public life.

Emphasis is placed on the need to use the latest technologies of pedagogical activity for the formation of mathematical competence in primary school students with intellectual disabilities.

Keywords: competence, competence approach, mathematical competence, educational process, students with intellectual disabilities.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2023.45.13>

УДК 376-056.264:373.2.091.21

В.О. Погребняк

153_vika@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-7188-3152>

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

У науково-оглядовій статті розглядаються особливості логопедичної роботи в інклюзивному закладі дошкільної освіти. Розкривається зміст роботи вчителя-логопеда, взаємозв'язок співпраці фахівців та батьків в інклюзивному закладі дошкільної освіти. Зроблено акцент на особливостях проведення корекційної роботи в інклюзивному закладі дошкільної освіти, що безпосередньо пов'язана з нормалізацією м'язового тону, мовленнєвого дихання, розвитком артикуляційної моторики, фонематичного слуху, правильної звуковимови, просодичної сторони мовлення дошкільника, розвитком фразового та зв'язного мовлення. Зазначена робота має позитивно вплинути на процес адаптації дошкільників з порушеннями мовлення до нових соціальних умов.

Ключові слова: дошкільний вік, діти з порушеннями мовлення, інклюзивна освіта, логопедична робота.

Постановка проблеми. Актуальність логопедичної допомоги дітям, які мають мовленнєві порушення в умовах спеціальної та інклюзивної освіти зумовлена потребами сучасного суспільства,